

Boşanmanın Çocuklara Yansımaları: Psikolojik Dayanıklılık ve Çocuk Hakları Temelli Bir İnceleme

Gizem DOĞRUYOL¹

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geliş Tarihi : 04/04/2026

Makale Kabul Tarihi : 21/05/2026

Anahtar Kelimeler:

Boşanma, çocuk psikolojisi, gelişim dönemleri, çocuk hakları, psikolojik dayanıklılık.

ÖZET

Boşanma süreci yalnızca eşler arasındaki bir hukuki ayrılık değil, aynı zamanda çocukların gelişimsel, duygusal ve sosyal dünyalarını doğrudan etkileyen çok boyutlu bir aile değişimidir. Çocuklar, buldukları gelişim dönemine göre boşanmaya farklı tepkiler vermekte; bebeklikten ergenliğe uzanan süreçte ayrılığın anlamlandırılması, başa çıkma becerileri ve uyum düzeyleri önemli ölçüde çeşitlilik göstermektedir. Bu çalışma, boşanmanın çocuklara yansımalarını gelişimsel perspektiften değerlendirmekte; psikolojik dayanıklılık kavramını çocukların bu zorlu yaşam olayıyla başa çıkma süreçlerinde belirleyici bir koruyucu faktör olarak ele almaktadır. Ayrıca Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS) çerçevesinde çocuğun üstün yararı, görüş bildirme hakkı ve katılım hakkının boşanma sürecindeki kritik rolü incelenmiştir. Boşanma, çocuk hakları ve psikolojik dayanıklılığı aynı çerçevede bütünleştiren çalışmaların sınırlı olması nedeniyle, bu araştırma literatüre disiplinlerarası bir bakış kazandırarak çocukların boşanma sürecinde korunmasına yönelik bütüncül bir değerlendirme sunmaktadır.

The Impact of Divorce on Children: A Study Based on Psychological Resilience and Children's Rights

ARTICLE INFORMATION

Submission Date : 04/04/2026

Accepted Date : 21/05/2026

Keywords:

Divorce, child psychology, developmental stages, children's rights, psychological resilience.

ABSTRACT

The divorce process is not merely a legal separation between spouses, but also a multidimensional family change that directly affects children's developmental, emotional, and social worlds. Children react differently to divorce depending on their stage of development; from infancy to adolescence, their understanding of the separation, coping skills, and levels of adjustment vary significantly. This study evaluates the impact of divorce on children from a developmental perspective, addressing psychological resilience as a key protective factor in their coping with this challenging life event. Furthermore, the critical role of the child's best interests, right to be heard, and right to participate within the framework of the United Nations Convention on the Rights of the Child (CRC) in the divorce process is examined. Given the limited number of studies that integrate divorce, children's rights, and psychological resilience within the same framework, this research contributes an interdisciplinary perspective to the literature, offering a comprehensive assessment of how to protect children during the divorce process.

¹ Psikolojik Danışman, Giresun Üniversitesi, Çocuk Hakları Ana Bilim Dalı, Giresun, Türkiye, ORCID ID: 0009-0005-8046-9275; pskdangizemozcan@gmail.com.

1. Giriş

Toplumun en küçük yapı taşı olan aile, bireyin ilk kimlik gelişiminin ve duygusal bağlarının oluştuğu yerdir. Çocukların ruh sağlığı için güvenli ve sıcak bir yuvada olmaları önem taşımaktadır (Altunkeser ve Kılıç, 2023). Bu açıdan aile, çocukların duygusal ihtiyaçlarının karşılandığı sosyal bir kurumdur. Ailede yaşanan olumlu ve olumsuz tüm süreçler aynı zamanda çocukları da etkilemektedir. Olumsuz süreçlerin sonucu olan boşanma ise hem ebeveynlerin hem de çocukların yaşamlarını önemli ölçüde etkileyen bir dönüm noktasıdır. Boşanma sadece ebeveynler arasında yaşanan hukuki bir ayrılık olmakla kalmayıp çocukların duygusal ve sosyal açıdan yaşamlarını yeniden şekillendiren psikososyal bir süreçtir (Bayındır, 2023).

TUİK 2025 verileri son 10 yılda boşanma sayılarının arttığını göstermektedir. Bu bağlamda 2015 yılında 131 bin 830 olan boşanma sayısı, 2025 yılında 193 binin üzerine çıkmıştır. Çiftlerin evli kalma sürelerine bakıldığında ise 2025 yılında boşanan çiftlerin %34'ü evliliklerinin ilk 5 yılında boşanmış olup son bir yılda boşanma süreçlerinden 191 bin 371 çocuk etkilenmiştir. (TUİK, 2025) Bu veriler de boşanmanın sadece eşleri değil, çocukları da doğrudan etkileyen sosyal bir olgu olduğunu ifade etmektedir. Yapılan araştırmalar boşanma sürecinden etkilenen çocukların farklı bir yaşamsal döneme girdiği (Arifoğlu ve Öz, 2008), benlik saygısını olumsuz etkilediği (Uçan, 2007), akademik başarılarında düşme olduğunu, davranışsal ve duygusal problemler yaşadıklarını göstermektedir (Erdim ve Ergun, 2016).

Boşanma sürecinde çocukların korunması ve haklarının gözetilmesi, yalnızca aile hukuku açısından değil, çocuk hakları perspektifinden de ele alınması gereken bir gerekliliktir. Çocuk hakları temelli yaklaşım, çocuğun üstün yararı, görüş bildirme hakkı ve ebeveynlerle dengeli ilişkilerinin sürdürülmesi gibi boyutları içerirken, psikolojik dayanıklılık da çocuğun bu sürece uyum sağlayabilmesini destekleyen kritik bir faktördür.

Literatürde boşanmanın çocuklar üzerindeki yansımaları sıklıkla ele alınmış olsa da çalışmaların büyük bir bölümü akademik başarıda düşüş, düşük benlik saygısı ve çeşitli davranış problemleri gibi risk faktörlerine ve olumsuz psikososyal sonuçlara odaklanmaktadır (Halisdemir ve Nazlı, 2023; Yıldırım vd., 2021). Boşanma, aile yapısında radikal bir dönüşümü beraberinde getiren kriz niteliğinde bir yaşantı olarak tanımlanmakta ve bu sürecin çocuklarda kronik kaygı, huzursuzluk ve duygusal zorlanmalara yol açma potansiyeli vurgulanmaktadır (Özdemir, 2025). Öte yandan, çocuk hakları literatürü, çocuğun üstün yararı, katılım hakkı ve hak temelli koruma mekanizmaları gibi konulara odaklanmakta (Yolcuoğlu, 2009); ancak bu hak temelli yaklaşım ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkiyi birlikte ele alan çalışmalar sınırlıdır. Türkiye bağlamında da hem ulusal hukuk hem psikoloji disiplinlerini birleştiren çalışmalar nadir olup boşanma sürecinde çocukların hakları ve psikolojik dayanıklılıklarının bütüncül olarak incelenmesine yönelik sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışma, boşanmanın çocuklar üzerindeki psikolojik etkilerini psikolojik sağlık ve çocuk hakları perspektifi ile bütünleştirerek hem ulusal hem uluslararası literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Böylece çocukların yaşadığı olumsuzlukların yalnızca azaltılmasına değil, aynı zamanda hak temelli koruma ve destek mekanizmalarının geliştirilmesine yönelik öneriler sunabilecek bir çerçeve oluşturulmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, boşanma sürecinin çocuklar üzerindeki etkilerini incelemek ve bu etkilerin çocuk hakları ve psikolojik dayanıklılık bağlamında değerlendirilmesini sağlamaktır. Çalışmada ilk olarak boşanmanın farklı gelişim dönemlerindeki çocuk psikolojisine yansımaları ele alınacak; ardından, boşanma sürecinde çocuk hakları ve psikolojik dayanıklılık çerçevesinde sürecin çocuklar üzerindeki etkileri tartışılacaktır. Son olarak, elde edilen bulgular ışığında çocukların korunmasına yönelik öneriler sunulacaktır.

2. Boşanma Sürecinde Psikolojik Dayanıklılık

Literatürde farklı tanımlara yer verilen psikolojik dayanıklılık kavramı hakkında henüz tam bir fikir birliğine varılamamıştır. Yapılan tanımlardan yola çıkıldığında, psikolojik dayanıklılık en genel

haliyle olumsuz durumlar karşısında güçlü kalabilmek ve sarsılmalara rağmen işlevselliği sürdürebilmek olarak tanımlanabilir (Kararımak, 2006). Psikolojik sağlık, çocukların ebeveyn ayrılığı, doğal afetler (Kristiyani vd., 2025), göç (Güngör, 2024) veya kronik hastalıklar gibi sarsıcı ve öreleyici yaşam olayları karşısında gösterdikleri pozitif adaptasyon kapasitesini ve toparlanma gücünü ifade etmektedir (Halisdemir ve Nazlı, 2023). Güncel yaklaşımlar, dayanıklılığı artık sabit bir kişilik özelliği olarak değil; bireyin içsel yetkinlikleri (öz-yeterlilik, problem çözme) ile çevresel destek sistemlerinin (aile, okul, sosyal ağlar) etkileşimiyle şekillenen dinamik ve sistemik bir süreç olarak ele almaktadır (Tejakum, 2026).

Modern literatürde Masten'in (2018) güncel çalışmalarıyla da desteklendiği üzere, bu süreç "sıradan sihir" olarak nitelendirilmeye devam etmekte; dayanıklılığın temelinde olağanüstü güçlerden ziyade, güvenli bağlanma, etkili duygu regülasyonu ve sosyal destek gibi temel insani adaptasyon sistemlerinin korunması ve harekete geçirilmesi yatmaktadır (Kristiyani vd., 2025; Tejakum, 2026). Bu bağlamda, çocuğun psikolojik sağlamlığını desteklemek, aslında onun en temel gelişimsel haklarını ve gelecekteki psikolojik bütünlüğünü koruma altına alan kurumsal bir müdahale alanı olarak görülmektedir. Ebeveynlerin boşanma sürecine girmesi, çocuklar için sadece fiziksel bir hane değişikliği veya aile yapısının farklılaşması anlamına gelmemektedir. Bu süreç; belirsizlik, sadakat çatışmaları, rutinlerin bozulması ve ekonomik değişimler gibi çok katmanlı stres faktörlerini beraberinde getirmektedir. Bu nedenle boşanma, çocuğun psikolojik sağlamlığını sınavan ve yeniden yapılandıran kritik bir yaşam olayıdır. Birçok çocuk, anne babalarının boşanma ve yeniden evlenme süreçlerini yüksek düzeyde stres yaratan bir deneyim olarak yaşamaktadır. Bazı çocuklar bu değişimlerle başa çıkabilecek bilişsel ve duygusal beceriler geliştirirken, bazıları gelişimsel duraksamalar ya da çeşitli davranışsal sorunlar sergileyebilmektedir. Kimi çocuklar bu geçişlere erken dönemde uyum sağlıyor gibi görünse de ergenlik gibi yeni gelişimsel krizlerin eklendiği dönemlerde geçmişte çözülmemiş sorunlar "geçmiş etkiler" şeklinde ortaya çıkabilmektedir (Özcan, 2005).

Boşanma sürecinin çocuklar üzerindeki etkileri; ebeveynler arasında boşanma öncesi ve sonrası süreçteki iletişim biçimleri ve çocukların gelişimsel özellikleri ile yakından ilişkilidir (Özdemir, 2025). Ekolojik sistemler kuramı çerçevesinden bakıldığında, dayanıklılık sadece çocuğun "dayanıklı" olmasıyla ilgili değil, çocuğun içinde bulunduğu sistemlerin (aile, okul, hukuk sistemi) ne ölçüde destekleyici olduğuyula doğrudan ilişkilidir (Ungar, 2011). Psikolojik sağlık, çocuğun yalnızca bireysel özellikleriyle değil, aynı zamanda çevresel koruyucu faktörlerin varlığıyla şekillenir. Boşanma sürecinde çocuğun istikrarlı bir bakım verenle güvenli bağlanma ilişkisini sürdürmesi, ebeveynler arası çatışmanın minimize edilmesi ve çocuğun sosyal çevresinden (okul, akran, akraba) koparılmaması temel koruyucu mekanizmalardır.

Bu bağlamda, çocuk hakları yaklaşımı ile psikolojik sağlık kavramı birbirini tamamlayan iki temel teorik çerçeve sunmaktadır. Çocuğun "üstün yararının" gözetilmesi, sadece hukuki bir zorunluluk değil, aynı zamanda çocuğun psikolojik bütünlüğünü koruyan en güçlü tampon mekanizmadır. Çocuğun kararlara anlamlı biçimde dahil edilmesi ve görüşlerine değer verilmesi (katılım hakkı), çocuğun kendi yaşamı üzerindeki kontrol duygusunu artırarak öz-yeterlilik algısını güçlendirir (Lundy, 2007). Ancak çocuğun bu dayanıklılık kapasitesini inşa eden en temel kaynak olan "ebeveyn ile güvenli ve sağlıklı ilişki kurma hakkı" ebeveynler arası çatışmaların dozuna bağlı olarak ciddi riskler barındırabilmektedir. Özellikle ebeveynler arası çatışmanın bir aracı haline getirilen çocuk, ağır bir sadakat çatışması (loyalty conflict) içinde kalarak psikolojik bir çıkmaza sürüklenebilmektedir (Baker, 2010). Bu durum, literatürde çocuğun bir ebeveyninden duygusal olarak koparılmasını ve diğerine karşı sistematik olarak kışkırtılmasını ifade eden "Ebeveyn Yabancılaşması" olgusunu gündeme getirmektedir. Psikolojik dayanıklılığı temelinden sarsan ve ağır bir çocuk hakları ihlali olarak değerlendirilen bu süreç, çocuğun sağlıklı gelişimini engelleyen en kritik risk faktörlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Bernet vd., 2010).

3. Psikolojik Dayanıklılığı Tehdit Eden Bir Unsur: Ebeveyn Yabancılaşması

Boşanma, aile sisteminin yapısını kökten değiştiren, ekonomik, sosyal ve hukuki boyutları olan karmaşık bir yaşam krizidir (Geniş vd., 2019; Kök, 2025). Toplumun temeli olan aile birliğinin mahkeme kararıyla sona ermesi olarak tanımlanan bu süreç, özellikle çocuklar için hayatın olağan akışını bozan ciddi bir stres faktörüdür. Literatür, boşanmanın çocuk üzerindeki etkilerinin her zaman tek yönlü olmadığını; çatışmanın bitmesi ve sağlıklı ebeveyn-çocuk ilişkilerinin sürdürülmesi durumunda çocukların bu süreci daha az hasarla atlatabildiklerini vurgulamaktadır. Ancak bu uyum süreci, büyük ölçüde çocuğun psikolojik dayanıklılığı ve ebeveynlerin bu kriz anında sergiledikleri tutarlı ve destekleyici tutumlar ile doğrudan ilişkilidir. Çocuğun boşanma sonrası psikososyal gelişimini destekleyen en kritik koruyucu faktör, her iki ebeveyniyle de kurabildiği nitelikli, tutarlı ve çatışmadan uzak ilişkidir (Geniş vd., 2019). Ne var ki, ebeveynlerin boşanma sürecindeki duygusal örselemelerini birbirlerinden "öç alma" motivasyonuna dönüştürdükleri ve çocuğu bu çatışmanın bir nesnesi haline getirdikleri durumlarda, çocuğun psikolojik dayanıklılığı ağır bir tehdit altına girmektedir (Kök, 2025). Bu tehditlerin başında gelen ve günümüzde bir duygusal istismar türü olarak kabul edilen en yıkıcı olgulardan biri ebeveyn yabancılaşmasıdır (Dönmez ve Avcı, 2023; Kök, 2025)). Richard Gardner tarafından velayet uyuşmazlıklarında ortaya çıkan bir bozukluk olarak tanımlanan bu durum; bir ebeveynin diğerini sistematik olarak kötülemesi ve manipüle etmesi sonucu, çocuğun hedefteki ebeveynine karşı rasyonel bir temeli olmayan nefret ve reddetme duyguları geliştirmesi sürecini ifade eder (Dönmez ve Avcı, 2023). Hukuki açıdan bakıldığında bu durum, velayet hakkının %74,9 oranında anneye, %25,1 oranında babaya verildiği güncel istatistiksel dağılım dikkate alındığında, sıklıkla babaların çocuklarıyla olan bağının kopmasına ve "çocuğun üstün yararı" ilkesinin açıkça zedelenmesine yol açmaktadır (Ateş vd., 2023). Bu doğrultuda, boşanma sonrası çocukların ruh sağlığını koruma mücadelesinde psikolojik dayanıklılığı baltalayan en stratejik engel ebeveyn yabancılaşmasıdır.

Ebeveyn yabancılaşması, çocuğun psikolojik dayanıklılığını destekleyen temel koruyucu faktörlerden biri olan ebeveyn desteğini zayıflatan bir süreçtir. Bu süreçte çocuk, bir ebeveyn tarafından diğerine karşı yönlendirilmekte ve çoğu zaman bir "sadakat çatışması" içine sürüklenmektedir. Literatürde ebeveyn yabancılaştırmanın, çocuğun duygusal ve sosyal gelişimini olumsuz etkilediği ve uzun vadede ruhsal sorunlara yol açabildiği belirtilmektedir (Küçükkaragöz ve Meylani, 2025). Ayrıca bu durum yalnızca psikolojik bir sorun değil, aynı zamanda hukuki bir ihlal niteliği taşımaktadır. Zira ebeveyn yabancılaştırma davranışları, çocuğun ebeveynlerinden biriyle kurduğu bağı zayıflatmakta (Ateş vd., 2025) ve bazı durumlarda tamamen kopmasına neden olmaktadır (Yurdakul, 2022). Bu yönüyle, çocuğun her iki ebeveyniyle kişisel ilişki kurma hakkını güvence altına alan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile bağdaşmamaktadır. Dolayısıyla ebeveyn yabancılaşması, "çocuğun üstün yararı" ilkesine açıkça aykırılık teşkil eden bir çocuk hakkı ihlalidir. Ebeveyn yabancılaşması sendromu, boşanma sürecindeki çatışmalarla birlikte ebeveynin suçlayıcı, manipülatif tutumları ve çocuğu kendi duygusal ihtiyaçları için kullanması sonucu ortaya çıkan bir duygusal istismar biçimidir (Baker, 2005; akt. Kök, 2025). Bu duruma maruz kalan çocuklarda kısa ve uzun vadede çeşitli psikolojik ve davranışsal sorunlar gelişebilmektedir (Torun, 2011). Boşanma sürecinde ebeveynlerin çocuğun duygularını ifade etmesine destek olması beklenirken, Ebeveyn yabancılaşma sendromunun görüldüğü ailelerde çocuklar çoğu zaman duygusal ihmal ve istismara uğramaktadır.

Sonuç olarak, ebeveyn yabancılaşması boşanma sonrası uyum sürecinde psikolojik dayanıklılığı baltalayan en stratejik risk faktörüdür. Çocuğun sağlıklı bir yetişkinlik dönemi geçirebilmesi için, yabancılaşma belirtilerinin erken evrede fark edilmesi ve hem hukuki hem de psikososyal müdahalelerin "çocuk odaklı" bir yaklaşımla hayata geçirilmesi önemli bir faktördür.

4. Boşanmanın Gelişim Dönemlerine Göre Çocuk Psikolojisine Etkileri

Bu bölümde çocukların gelişim dönemlerine göre boşanmanın çocuk psikolojisine nasıl etki ettiği teorik çerçevede incelenecektir.

4.1. Bebeklik Dönemi (0-2 Yaş)

Bebeklik dönemi, çocuğun bakım vereniyle ilk bağlanma ilişkilerini kurduğu ve duygusal temellerin atıldığı kritik bir gelişim dönemidir (Tolan, 2023). Bağlanma, çocuğun doğumuyla başlayan ve annesiyle (ya da bakım vereniyle) arasında kurduğu duygusal bağ ile güven duygusunu geliştiren bir süreçtir. Bowlby'a göre yaşamın ilk yıllarında sevgi ve güvenle büyüyen çocuklar yetişkinlikte de kendilerini sevmeye değer biri olarak görmektedir (Bowlby, 1973). 0–2 yaş döneminde çocuklar, güven duygusunun gelişebilmesi için tutarlı ve öngörülebilir bir çevreye ihtiyaç duyarlar. Bu süreçte anne ya da babanın duygusal olarak yeterli olması büyük önem taşır. Ebeveynlerinden ayrılan çocuklar, henüz anlamlandıramadıkları bir kayıp deneyimi yaşarlar ve sözel ifade becerileri yeterince gelişmemişse depresif duygu durum, içe çekilme veya gerileme davranışları gösterebilirler (Şentürk, 2019). Bu duygusal ve davranışsal tepkilere ek olarak, bebeklik döneminde ebeveynleri boşanan çocuklarda bakım verenin ruhsal durumuna bağlı olarak iştah kaybı, sindirim sorunları, huzursuzlukta artış, anne yoksunluğuna yönelik tepkiler, yeme–uyku–boşaltım düzeninde bozulmalar ve bağlanma sürecinde aksaklıklar da görülebilmektedir (Erdim ve Ergun, 2016). Bebeklerin boşanma sürecini olabildiğince az hasarla atlatabilmesi ebeveynlerin sıklıkla iletişimde olarak uyumlu hareket etmeleri ve bebeklerinin ihtiyaçlarını güven duygularını zedelemekten tutarlı bir şekilde karşılamaları gerekmektedir (Tolan, 2023).

4.2. İlk Çocukluk (Oyun) Dönemi (3-6 Yaş)

İlk çocukluk dönemi, çocuğun duygusal, sosyal ve bilişsel gelişiminin hızla ilerlemesi nedeniyle çevresindeki olayların daha çok farkına vardığı bir gelişim dönemidir. Bu dönemde çocuklar benmerkezci düşünme yapısında olduklarından, ebeveynlerinin boşanma sürecine girmesinin sebebi olarak kendilerini görebilmektedirler (Foulkes-Jamison, 2011). Çocuklar ebeveynlerinin ayrılığı konusunda suçluluk duymadıkları konusunda yeterince desteklenmezler ve bu durumu içselleştirmeden atlatamazlarsa, ilerleyen yaşlarda suçluluk duygusunun ötesine geçen daha ciddi duygusal sorunlar yaşayabilirler (Öngören, 2017). Bu yaş grubunda çocuklar boşanmayı bilişsel olarak tam kavrayamadıkları için ebeveynlerinin ayrılığını geçici bir süreç olarak görebilir ve “Annemle babam barışacak” beklentisiyle anne ve babasını barıştırmak için çabalamaktadırlar (Foulkes-Jamison, 2011). İlk çocukluk döneminde ebeveyn ayrılığıyla karşılaşan çocuklarda; terk edilme korkusu, kişilerarası ilişkilerde kafa karışıklığı, kardeşlere veya ebeveynlere yönelik artan regresyon, boşanmayı anlamlandırmak amacıyla fantezi kurma ve kendini suçlama eğilimi gibi duygusal tepkilerin yanı sıra, kaza yapma eğiliminde artış, depresif belirtiler, iştah kaybı, uyku bozuklukları, anksiyete düzeyinde yükselme ve yaşanan değişimleri tam olarak anlamlandıramasalar da bazı duygularını sözel olarak ifade etme gibi davranışsal ve duygusal belirtiler görülebilmektedir (Erdim ve Ergun, 2016).

4.3. İkinci Çocukluk (İlkokul) Dönemi (7-11 Yaş)

Okul dönemi olarak da adlandırılan ikinci çocukluk dönemi, çocukların aile ortamından farklı yeni bir sosyal ortama girdikleri ve çevresinde gerçekleşen olaylarla daha çok ilgilendikleri dönem olduğu kabul edilmektedir (Tolan, 2023). Bu dönemde, çocuğun bebeci davranışlarının azaldığı, toplumsal cinsiyet rollerini benimsediği ve sosyalleşme becerilerinin geliştiği görülmektedir. Bu becerilerin yanında, benmerkezci düşünce azalmaya başlarken, artış gösteren kelime dağarcığı sayesinde çocuk kendini daha etkili biçimde ifade edebilmekte ve özdenetim becerileri gelişmektedir. Okul ve arkadaş çevresi kişilik gelişiminde önemli bir rol oynasa da ebeveyn tutumlarının etkisi bu süreçte belirleyici olmaya devam etmektedir (Öztop ve ark., 2018).

Aynı zamanda, bu dönemde çocukların duygusal ve davranışsal tepkileri daha belirgin hale gelmektedir. Ebeveynlerin boşanma süreci gibi ailevi değişimlere verdiği tepkiler, çocuğun duygusal uyumunu doğrudan etkileyebilir. Küçük yaştaki çocuklar kayıp ve özlem duyguları, daha az oynama ve dış mekân aktivitelerinden daha az zevk alma davranışları gösterebilirken (Erdim ve Ergun, 2016), daha büyük çocuklarda öfke, benlik saygısında azalma ve ebeveynlerden birine yönelik duygusal yabancılaşma gibi tepkiler gözlemlenebilmektedir. Bu bağlamda, çocuğun sosyal ve duygusal gelişimini

destekleyici tutum ve ortamların sağlanması, kişilik ve özdenetim gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır (Stahl, 2014).

4.4. Ergenlik Dönemi (12-18 Yaş)

Ergenlik, bireyin çocukluktan çıktığı ve yetişkinliğe ilk adımlarını aldığı geçiş dönemidir. Bu dönemde, birey kapsamlı ve hızlı değişim süreçlerinden geçmekle birlikte sosyal, duygusal, bilişsel ve fiziksel alanlardaki gelişim ve dönüşümlerle belirleyici bir özellik taşımaktadır. (Tolan, 2023). Bu bağlamda birey, aile ortamının dışına çıkarak sosyal ilişkiler geliştirme, bağımsızlık kazanma ve yeni bir kimlik oluşturma süreci içine girmektedir (Altuntaş, 2012). Kimlik edinme sürecinin başarılı sonuçlanmaması bireyin toplumsal katılımında güçlük yaşamasına ve kimlik karmaşası yaşamasına neden olabilmektedir (Arslan, 2018). Bu gelişimsel süreçte ergen, kimlik oluşturma, bağımsızlık kazanma ve toplumsal ilişkilerini yapılandırma gibi kritik görevlerle başa çıkmaya çalışırken, aile ortamında yaşanan önemli değişimler bu süreci doğrudan etkileyebilmektedir. Bu bağlamda, ebeveyn boşanması gibi stres yaratan yaşam olayları, ergenin duygusal, sosyal ve bilişsel uyumunu güçleştirebilmekte ve gelişimsel görevlerini sağlıklı biçimde yerine getirmesini zorlaştırabilmektedir.

Ergenlik döneminde ebeveyni boşanan bireyler, öfke, üzüntü, yalnızlık, güçsüzlük, utanç, suçluluk, anksiyete ve depresyon gibi duygular yaşayabilmekte; giden ebeveyninin kendini terk ettiğini hissetmekte ve isyankâr davranışlar göstermektedir (Erdim ve Ergun, 2016).

Romantik ilişkilerin önem kazandığı ergenlik döneminde ebeveynlerin boşanması, ergenin kendi romantik ilişkilere yönelik algı ve tutumlarını da etkileyebilmektedir (Sancaklı, 2014). Bunun yanı sıra, bu yaş grubunda madde kullanımı ve riskli cinsel davranışlara yönelme eğiliminin artabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Kimlik arayışının yoğun olarak yaşandığı bu gelişimsel süreçte, ebeveyn boşanması ergenin yaşadığı kimlik karmaşasını derinleştirebilmekte ve psikososyal uyum güçlüklerini daha belirgin hâle getirebilmektedir (Aydın, 2009).

5. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi Açısından Boşanma Sürecinde Çocuğun Hakları

Boşanma, çocuğun içinde bulunduğu yaşam standartlarını, çocuğun bakım ve gözetim düzenini ve aynı zamanda ebeveynleriyle olan ilişkisini etkileyen kritik bir süreçtir. Bu nedenle boşanma süreçlerinin değerlendirilmesinde, taraf ülkelerin arasında Türkiye'nin de yer aldığı Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS) tarafından belirlenen hak temelli yaklaşım esas alınmalıdır. Sözleşmede ebeveynin boşanma sürecine giren çocukların haklarına yönelik olarak yorumlayabileceğimiz birçok madde bulunmaktadır.

ÇHS'nin 3'üncü maddesine göre "*Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan bütün çocuklarla ilgili faaliyetlerde çocuğun yararı temel düşüncedir.*" (Birleşmiş Milletler, 1989, md. 3). Bu madde boşanma sürecinde alınan kararların çocuğun üstün yararı ilkesi temelinde değerlendirilmesi gerektiğini açık bir şekilde ifade etmektedir.

ÇHS'nin 9'uncu maddesine göre "*Taraf Devletler, çocuğun ana ve babasından birinden ya da her ikisinden istemi dışında ayrılmamasını sağlar... Çocuğun yüksek yararının gerektirdiği haller dışında bu ayrılığa karar verilemez.*" ve "*Ebeveynlerinden biri veya her ikisi ayrı yaşayan çocuğun, düzenli olarak her iki ebeveyni ile de kişisel ilişki kurma ve doğrudan görüşme hakkı vardır.*" (Birleşmiş Milletler, 1989, md. 9). Genellikle boşanmanın gerçekleşmesi durumunda çocuk, ebeveynlerinden biriyle yaşamaya devam eder; fakat bu ÇHS madde 9 ile birlikte çocuğun her iki ebeveyni ile de görüşme ve ilişkisini sürdürmek hakkının olduğu göz ardı edilmemelidir. Çocuğun velayetini alan ebeveyn velayet hakkını çocuğu diğer ebeveynin de koparma şeklinde kullanmamalıdır.

ÇHS'nin 12'nci maddesine göre "*Kendisini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına sahiptir.*" ve "*Çocuğun görüşlerine, yaşına ve olgunluk derecesine uygun olarak gereken özen gösterilir.*" (Birleşmiş Milletler, 1989, md. 12). Boşanma kararının alınması, çocuğun yaşamını

doğrudan etkileyen bir süreçtir. Bu nedenle çocuğun kendisini ilgilendiren konularda (velayet, yaşam koşulları, ebeveyni ile görüşme düzeni vb.) görüşünün alınması bir hak olarak tanımlanmıştır. Çocuğun görüşünün alınmasında ebeveyninin baskı kurma ihtimaline karşı bir uzmanının eşlik etmesi sürecin sağlıklı yürütülmesine katkı sağlayacaktır.

ÇHS'nin 18'inci maddesine göre "*Ana ve baba, çocuğun yetiştirilmesi ve geliştirilmesi konusunda ortak sorumluluk taşırlar. Çocuğun yetiştirilmesi konusundaki temel sorumluluk ana ve babaya aittir.*" (Birleşmiş Milletler, 1989, md. 18). Bu madde, her yer ebeveynler boşanmış olsa da çocuklarına karşı sorumlulukları devam ettiğini vurgulamaktadır. Ebeveynlerden eğitim, sağlık, duygusal destek, güvenlik gibi konularda işbirliği yaparak çocuklarının ihtiyaçlarını karşılaması beklenmektedir.

ÇHS'nin 19'uncu maddesine göre "*Çocuğun her türlü fiziksel veya zihinsel şiddet, zarar veya istismara, ihmâl ya da ihmalkâr muameleye karşı korunması için gerekli yasal, idari, sosyal ve eğitsel önlemler alınır.*" (Birleşmiş Milletler, 1989, md. 19). Ebeveynler arasındaki çatışmalar bazı ailelerde; çocukların bir tarafı seçmeye zorlanması, şiddet (psikolojik, fiziksel vb.) manipülasyon gibi olumsuz durumlara sebep olabilmektedir. Bu madde ile çocuğa karşı yapılabilecek tüm kötü muamelelerden korunması amaçlanmaktadır.

ÇHS'nin 20'nci maddesine göre "*Aile ortamından yoksun kalan veya kendi yüksek yararı gereği bu ortamdan çıkarılması gereken çocuk, devletten özel koruma ve yardım görür.*" (Birleşmiş Milletler, 1989, md. 20). Boşanma her zaman çocuğun yaşadığı aile ortamından tamamen ayrılması anlamına gelmemektedir ancak çatışmanın yoğun olması, şiddet, bağımlılık gibi durumlarda çocuğun güvenliği risk altına giriyorsa bu madde ile devletin koruyucu hizmetleri gündeme gelebilir. Böylelikle çocuğun hukuki ve sosyal destek sistemiyle güvence altına alınması sağlanır.

ÇHS' nin ilgili maddeleri çocuğun boşanma sürecinde korunması gereken haklarını açık bir şekilde ifade etmektedir. Bu maddeler, çocuğun üstün yararı, şiddetten korunması, ebeveynlerle ilişkilerinin devam ettirilmesi ve görüş bildirme haklarını içerdiği gibi bunun yanında boşanma sürecinin çocuğun psikolojik ve duygusal gelişim sürecine olan etkileri de dolaylı bir şekilde düzenlemektedir. Sözleşmede güvence altına alınan hakların uygulanması, çocuğun sadece hukuki olarak korunmasını sağlamakla kalmaz; aynı zamanda çocuğun bu zorlu dönemleri yönetme ve stresle başa çıkabilme yeteneğini diğer bir ifadeyle psikolojik dayanıklılığını güçlendiren koruyucu bir çerçeve de sunar. Bu bağlamda, çocuk hakları perspektifi ile psikolojik dayanıklılık kavramı birbirini tamamlayan iki boyut olarak değerlendirilerek boşanma sürecinde yapılan uygulamaların etkisi artırılabilir.

6. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma, boşanmanın çocuklar üzerindeki yansımalarını yalnızca bireysel bir uyum sorunu olarak değil; çocuğun psikolojik sağlamlığının inşası ile temel haklarının korunması arasındaki kopmaz bağı irdeleyen bütüncül bir perspektifle ele almıştır. Elde edilen veriler ve incelenen literatür, boşanma sürecinde çocuğun maruz kaldığı risk faktörlerinin, ancak çocuğun yüksek yararını gözeten ve psikolojik dayanıklılığı merkeze alan sosyal politikalarla azaltılabileceğini göstermektedir (Özdemir, 2025). Modern aile hukuku perspektifinden bakıldığında velayet, artık ebeveyn tarafından tanınan bir "egemenlik hakkı" değil; çocuğun korunmasını ve gelişimini amaçlayan kamusal bir "yükümlülük" ve "aile hukuku ödevi" olarak kabul edilmektedir (Bakırcı Hepvar, 2025; Çeri, 2025).

Morgan ve ark. (2021), çocuklukta yaşanan olumsuz deneyimlerin sıklığı arttıkça, bireyin psikolojik dayanıklılık seviyesinin düştüğünü göstermektedir. Bu bağlamda çocuk hakları temelli bir yaklaşımla boşanma süreci ele alındığında, çocuğun her türlü risk faktöründen korunarak sağlıklı bir gelişim ortamında büyüme hakkı, sürecin en kritik unsurlarından biridir. Halisdemir ve Nazlı (2023) tarafından yürütülen çalışma, yapılandırılmış boşanmaya uyum programlarının hem çocukların hem de velayeti üstlenen annelerin psikolojik sağlamlık düzeylerini anlamlı ölçüde artırdığını ortaya koyarak, çocuğun yüksek yararını gözeten önleyici müdahalelerin başarısını kanıtlamıştır. Araştırmanın bulguları, çocuğun dayanıklılığını inşa etmenin sadece bireysel bir odakla sınırlı kalmaması gerektiğini;

aksine velayeti alan ebeveynin de psikolojik olarak güçlendirilmesinin, çocuğun aile içindeki yaşam doyumunu ve gelişim hakkını güvence altına alan bütüncül bir koruma kalkını sağladığını göstermektedir. Bu verileri destekler nitelikte, Güngör (2024) ergenlerde psikolojik sağlamlığın, çocukluk yaşantıları ile gelecek vizyonları arasındaki ilişkide 'tam aracılık' rolü üstlendiğini saptamıştır. Bu durum, boşanma gibi risk faktörlerine maruz kalan çocukların geleceğe dair umutlu ve iyimser bir bakış açısı geliştirebilmelerinin (gelecek vizyonu hakkı), büyük ölçüde bu süreçte kazandırılacak olan dayanıklılık kalkını ile mümkün olabileceğini göstermektedir. Sonuç olarak, boşanmış ailelerde çocuğun gelişim hakkını güvence altına almak için, bireyi aile dinamikleriyle birlikte ele alan ve psikolojik dayanıklılığı merkeze alan önleyici rehberlik çalışmalarının okul tabanlı sistemlere entegre edilmesi önemlidir. Bu bağlamda, çocukluk döneminde biriktirilen olumlu yaşantıların bireyin tüm yaşam boyu sürece psikolojik yapısını şekillendirdiği unutulmamalıdır. Eryılmaz (2023) tarafından yürütülen araştırma, bireylerin çocukluk dönemi mutluluk ve huzur anıları arttıkça yetişkinlikteki psikolojik sağlamlık düzeylerinin de anlamlı derecede yükseldiğini saptayarak bu süreci desteklemektedir. Özellikle çalışmada ulaşılan, ailesel kaynakların (duygusal destek ve aidiyet) yetişkinlik dönemindeki ikili ilişkilerde güven duygusunu en güçlü şekilde yordadığı bulgusu, boşanma sonrası çocukların aile içi duygusal destek mekanizmalarının korunmasının kritik önemini bir kez daha teyit etmektedir (Eryılmaz, 2023). Dolayısıyla, çocuğun huzurlu anılar biriktirebileceği güvenli bir aile iklimine sahip olması, sadece bir refah göstergesi değil; aynı zamanda onun gelecekte sağlıklı bağlar kurma hakkını ve psikolojik dayanıklılık kapasitesini güvence altına alan temel bir çocuk hakkıdır.

Boşanmanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek amacıyla birçok ülkenin ebeveynlere yönelik zorunlu eğitim ve farkındalık programları uyguladığı bilinmektedir. Örneğin, Utah State Courts (Utah Eyaleti mahkemeleri), boşanma davalarında “Mandatory Parenting Course” ve “Divorce Orientation Course” gibi eğitimleri şart koşmaktadır. Eğitimin tamamlandığına dair sertifika verilmekte, kurs bitmeden nihai karar verilmesine izin verilmemektedir (Utah Courts, n.d.). Bunun yanında “Court-ordered parent education / parenting class for divorcing parents” (mahkeme emriyle ebeveyn sınıfı/kursu) ABD’de birçok eyalette boşanma süreciyle hayatı geçerken uygulanan bir zorunluluktur (Divorce Education, n.d.).

Türkiye’de boşanma süreçlerinde çocukların korunmasına yönelik kurumsal mekanizmalar mevcuttur; ancak bu uygulamalar genellikle vakaya özel ve kurumlar arası uyumdan ziyade yönlendirme temellidir. Adalet Bakanlığı bünyesinde geliştirilen “Aile Destek Programı” ve adli destek/mağdur hizmetleri aracılığıyla mahkeme merkezli psikososyal destek ve rehberlik sağlanırken, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından sunulan “Boşanma Süreci Danışmanlığı” ve aile eğitim modülleri ebeveynlere bilgi, yönlendirme ve krize müdahale desteği sunmaktadır. Bu uygulamalar mahkeme tarafından zorunlu kılınan ABD modelindeki evrensel ebeveynlik kurslarından farklı olarak daha çok ihtiyaç temelli ve yerel düzeyde yürütülmektedir; dolayısıyla Türkiye’de benzer bir modelin yaygınlaştırılması, standartlaştırılması ve etki değerlendirmeleriyle desteklenmesi gerekmektedir (Sayan Karahan, 2021; Adalet Bakanlığı, Aile Destek Programı; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı).

Bu bulgular doğrultusunda, boşanma sürecinde çocukların haklarının korunabilmesi ve psikolojik sağlamlıklarının desteklenebilmesi için Türkiye’de mevcut uygulamaların daha sistematik, erişilebilir ve bütüncül bir modele dönüştürülmesi gerekmektedir. Özellikle ebeveynlere yönelik zorunlu veya yaygınlaştırılmış eğitim programları, çocukların sürece ilişkin kaygılarını azaltmakta, ebeveynler arası çatışmayı düşürmekte ve çocuklarla sağlıklı iletişimi desteklemektedir. Bunun yanı sıra, mahkeme süreçlerinde çocukların görüşlerini ifade edebilecekleri, uzman eşliğinde yapılandırılmış çocuk dostu merkezlerin yaygınlaştırılması hem çocuk hakları açısından hem de travmanın azaltılması bakımından kritiktir. Okullar, rehberlik birimleri, sağlık çalışanları ve sosyal hizmet uzmanları arasında kurulacak etkili bir iş birliği ağı ise boşanma sürecindeki çocukların erken tespit ve destek mekanizmalarına erişimini artıracaktır.

Sonuç olarak, boşanma sürecinin çocuklara yansımaları yalnızca psikolojik açıdan değil; sosyal, gelişimsel ve hak temelli bir perspektifle ele alınması gereken çok boyutlu bir konudur. Çocukların boşanmaya uyumunda en kritik belirleyiciler arasında ebeveynler arası çatışmanın düzeyi, çocuğun

Derleme Makalesi

duygusal ihtiyaçlarının karşılanması, bakım veren sürekliliği ve çocuğun karar süreçlerine uygun biçimde dahil edilmesi bulunmaktadır. Çocuk hakları ile psikolojik dayanıklılık kavramlarının birlikte ele alınması, çocukların boşanma sürecini en az zararla atlatabilmesi için güçlü bir kuramsal zemin sunmaktadır.

Kaynakça

Altunkeser, B., ve Kılıç, N. (2023). Çocuklarda boşanmaya uyum: bir derleme çalışması. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 6(2), 97-120. <https://doi.org/10.58434/apdad.1315405>

Altuntaş, G. (2012). *Boşanmış ebeveynler ile boşanmamış ebeveynlerin lise birinci, ikinci, üçüncü sınıflarında okuyan çocuklarının sürekli öfke ve öfke ifade tarzı, benlik saygısı ve anksiyete düzeylerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Arifoğlu, B., ve Öz, F. (2008). Boşanmış aile çocuklarına hemşirelik yaklaşımı. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 15(1), 76-84.

Arslan, S. (2018). *Boşanmanın lise öğrencileri üzerindeki etkisinin okul sosyal hizmeti bakışıyla incelenmesi: Sincan ilçesi örneği*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ateş, H., Acar, B. ve Yaman Ö.M., (2025). Ebeveyn Yabancılaşması: Velayet Uyuşmazlıklarında Baba Mağduriyetleri ve Psikososyal Etkileri. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 29(1), 661 - 717. doi.org/10.60002/ebyuhfd.1632534

Aydın, O. (2009). *Boşanma sürecinde velayet ile ilgili anlaşmazlık yaşayan ebeveynlerin çocuklarına ilişkin düşünceleri ve çocukların boşanmaya uyum düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Baker, A. J. (2010). Adult recall of childhood psychological maltreatment: Adult children of emotional abuse and parental alienation. *Journal of Family Violence*, 25(6), 565-577.

Bakırcı Hepvar, S. S. (2025). Velayetin kaldırılmasında çocuğun üstün yararı ilkesinin rolünün incelenmesi. *Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 43-54. <https://doi.org/10.51524/uhusbad.1845175>

Bayındır, N. (2023). Boşanmanın öğrencilerin akademik yaşantılarına etkisi. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 52-58. <https://doi.org/10.47770/ukmead.1288663>

Bernet, W., von Boch-Galhau, W., Baker, A. J., & Morrison, S. L. (2010). Parental alienation, DSM-V, and ICD-11. *The American Journal of Family Therapy*, 38(2), 76-187.

Birleşmiş Milletler. (1989). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. [Erişim adresi: [https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair s%C3%B6zle%C5%9Fme](https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme), Erişim tarihi: 10.12.2025]

Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss*. New York: Basic Books.

Çeri, İ. (2025). Velayetin kullanılmasında çocuğun üstün yararı. *Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 0(31), 167-205

Divorce Education. (t.y.). The Center for Divorce Education. [Erişim adresi: <https://divorce-education.com/>]

Dönmez, Ş. ve Avcı, R. (2023). Ebeveyn Yabancılaşması. *Klinik ve Ruh Sağlığı Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3(1), 19-36.

Foulkes-Jamison, L. (2011). The Effects Of Divorce On Children. [Erişim adresi: https://www.cpancf.com/articles_files/art_32attached_file.pdf]

Erdim, L. ve Ergun, A. (2016). Boşanmanın ebeveyn ve çocuk üzerindeki etkileri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, s. 78-84.

Derleme Makalesi

Eryılmaz, G. (2023). *İkili ilişkilerde güvenin yordayıcıları olarak çocukluk dönemi mutluluk/huzur anıları ile psikolojik sağlamlık*. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Geniş, M., Toker, B., ve Şakiroğlu, M. (2019). Boşanmanın çocuklara etkisi, çocuğa söylenmesi ve ebeveyn yabancılaşması derleme çalışması. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(3), 190-199.

Güler, F. (2014). *Boşanma sürecinde çocukların benlik saygısı depresyon ve kabul-red algısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Güngör, M. (2024). *Ergenlerde çocukluk yaşantıları, psikolojik sağlamlık ve gelecek vizyonları arasındaki ilişki*. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Halisdemir, D., ve Nazlı, S. (2023). Boşanmaya uyum programının velayeti üstlenmiş anne ve çocuklarının boşanmaya uyum, psikolojik sağlamlık ve aile yaşam doyumlarına etkisi. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 6(1), 1-36. <https://doi.org/10.58434/apdad.1273362a>

Hetherington, E. M., Hagan-Stanley, M., Anderson, E. R. (1989). Marital transitions: A child's perspective. *American Psychologist*, 44 (2), 303-312.

Kararımak, Ö. (2006). Psikolojik Sağlamlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler. *Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 129-142. <https://doi.org/10.17066/pdrd.22262>

Kök, H. (2025,). Boşanma sürecinde bir sorun olarak ebeveyne yabancılaşma sendromu. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 21-38

Kristiyani, V., Sitinjak, C., & Srifianti, S. (2025). The contribution of emotion regulation and family resilience among earthquake survivors. *Bulletin of Counseling and Psychotherapy*, 7(2). <https://doi.org/10.51214/002025071508000>

Kucukkaragoz, H., & Meylani, R. (2025). Parental alienation syndrome: A systematic review and qualitative synthesis of contemporary research literature aligned with sustainable development goals (SDGs). *Journal of Lifestyle and SDGs Review*, 5(4), 06146. <https://doi.org/10.47172/2965-730X.SDGsReview.v5.n04.pe06146>

Lundy, L. (2007). 'Voice' is not enough: Conceptualising article 12 of the united nations convention on the rights of the child. *British Educational Research Journal*, 33(6), 927-942.

Luthar, S. S., Cicchetti, D., & Becker, B. (2000). The construct of resilience: a critical evaluation and guidelines for future work. *Child development*, 71(3), 543-562. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00164>

Masten, A. S. (2018). Resilience theory and research on children and families: past, present, and promise. *Journal of Family Theory & Review*, 10(1), 12-31. <https://doi.org/10.1111/jftr.12255>

Morgan, C. A., Chang, Y. H., Choy, O., Tsai, M. C., & Hsieh, S. (2021). Adverse Childhood Experiences Are Associated with Reduced Psychological Resilience in Youth: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Children (Basel, Switzerland)*, 9(1), 27. <https://doi.org/10.3390/children9010027>

Öngören, S. (2017). Boşanma ve Boşanmanın Erken Çocukluk Dönemi Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, s. 73-87.

Özcan, B. (2005). *Anne-babaları boşanmış ve anne-babaları birlikte olan lise öğrencilerinin yılmazlık özellikleri ve koruyucu faktörler açısından karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özdemir, S. (2025). *Hukuki, psikososyal ve toplumsal boyutlarıyla boşanma ve velayet sürecinin çocuklar üzerindeki etkileri* (Analiz No. 447). Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA).

Öztop, H., Bıçakçı, M., Soylu, N., Oğurtan, S. G., Nadir, U., Taşoluk, E., Tok, S. (2018). *Tek Ebeveynli Aileler*, 1. Baskı. Ankara: Aile Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile Eğitim Programı.

Sancaklı, D. (2014). *Boşanmış annelerin ve çocuklarının boşanma sürecine ilişkin yaşantıları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sayan Karahan, A. (2021). Boşanma aşamasında mahkeme merkezli eğitim uygulamalarına ilişkin bir inceleme. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 1(42), 341–362.

Stahl, P. M. (2014). *Velayet değerlendirmeleri: Basitten karmaşığa konular* [Child custody evaluations: From basic to complex issues] (Çiğdem Kudiaki, Çev.). Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Şentürk, E. (2019). *Anne babası boşanma aşamasında olan çocukların algıladıkları anne baba tutumları ile boşanma sürecine uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Tejakum, W. (2026). *Exploring and modelling resilience in mothers of adolescents with intellectual disabilities in thailand: Multi-method approach* (Doctoral dissertation, University of Glasgow).

Tolan, Ö. Ç. (2023). Boşanma ve etkileri: çocuklar ve ergenler üzerindeki psikolojik sonuçları. Selçuk Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 50, 321-338. <https://doi.org/10.52642/susbed.1221560>

T.C. Adalet Bakanlığı. (2020, Ekim 18). Uygulamayla çiftler aile danışmanlığına yönlendirilecek [Basın açıklaması]. [Erişim adresi: <https://basin.adalet.gov.tr/uzman-tavsiyesine-gore-aile-mahkemesi-karar-verecek>, Erişim tarihi: 30.11.2025]

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (t.y.). Aile Danışmanlığı / Boşanma Süreci Danışmanlığı Hizmeti. [Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/athgm/uygulamalar/aile-danismanligi-hizmeti/>, Erişim tarihi: 30.11.2025]

Torun, F. (2011). Ebeveyn Yabancılaştırma Sendromu. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(3), 446-482.

TÜİK, (2025). Evlenme ve boşanma istatistikleri. [Erişim adresi: <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/58165>, Erişim tarihi: 04.04.2026]

Uçan, Ö. (2007). Boşanma sürecinde kriz merkezine başvuran kadınların retrospektif olarak değerlendirilmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 10 (1), 38-45.

Ungar M. (2011). The social ecology of resilience: addressing contextual and cultural ambiguity of a nascent construct. *The American journal of orthopsychiatry*, 81(1), 1–17. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.2010.01067.x>

Utah Courts. (t.y.). Divorce education. [Erişim adresi: <https://www.utcourts.gov/en/self-help/case-categories/family/dived.html>]

Yıldırım, O., Demir, Y., Sağlam, Ü., Subaşı, M., ve Yılmaz, A. R. (2021). Çocuk ve Ergenlere Risk Faktörü: Boşanma. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 79-96.

Yolcuoğlu, D. İ. G. (2009). Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(18), 43-58. <https://doi.org/10.21560/spcd.15089>

Yurdakul, G. (2022). *Ebeveyn yabancılaştırma sendromu: çocuklar, ebeveynler ve sosyal hizmet uzmanları üzerinden değerlendirme*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Extended Abstract

Divorce is more than just a legal separation between spouses; it is a multifaceted family transformation that fundamentally alters children's emotional and social worlds. Current data indicates that divorce rates and the number of children affected by this process are rapidly increasing in Turkey, highlighting the need to address this issue not merely as a risk factor but through a holistic lens within the framework of children's rights and psychological resilience. Since the family is the first environment where a child builds a sense of security, the disruption of this structure due to divorce can lead to a wide range of negative outcomes in children, ranging from a decline in academic performance to behavioral problems. However, the child's ability to adapt during this process depends not only on their individual characteristics but also on the support they receive from their environment and the extent to which their fundamental rights are protected.

Psychological resilience, one of the study's key focal points, is the child's capacity to maintain life functioning by demonstrating flexibility in the face of these severe stressors. This capacity is nourished not by an extraordinary strength, but by the supportive nature of the systems in which the child is embedded. Parental alienation, particularly observed in children who are used as pawns in parental conflicts, is the most critical risk factor that fundamentally undermines this resilience. This situation, arising from one parent disparaging the other and emotionally manipulating the child, is classified in the literature as a serious form of emotional abuse. In this process, the child is drawn into a conflict of loyalty and loses the foundation of secure attachment necessary for a healthy adulthood.

The effects of divorce vary depending on the child's developmental stage. While disruption of trust and routines are the primary issues during infancy, preschool-aged children may attribute the responsibility for the separation to themselves due to their egocentric thought patterns. While the importance of the social environment increases for school-age children, conflict between parents can trigger anger and self-control issues; in adolescents, the process of identity formation is disrupted, and perceptions regarding future romantic relationships may be negatively affected. For this reason, adopting a communication style that is clear, honest, and appropriate to the child's cognitive level at every stage of development is crucial for mitigating the traumatic effects that divorce may cause.

In managing this process, the rights-based approach offered by the United Nations Convention on the Rights of the Child serves as a buffer mechanism, both legally and psychologically. Ensuring the child's best interests, guaranteeing their right to participate in decisions that affect them, and enabling them to maintain healthy bonds with both parents are not only legal obligations but also protective factors that enhance psychological well-being. Violations of these rights carry the risk of causing lasting damage to the child's psychological development. Therefore, taking the child's views into account in a manner appropriate to their age and maturity strengthens their sense of control over their life and supports their perception of self-efficacy.

In conclusion, to minimize the negative impacts of divorce on children, it is of great importance to expand systematic mechanisms—such as mandatory parenting education programs seen in international examples—in Turkey as well. Existing institutional supports must be made more accessible, destructive processes like parental alienation must be identified early, and court proceedings must be structured with a child-friendly approach. Enhancing coordination among school counseling units, judicial mechanisms, and social service professionals will enable children to navigate this challenging life transition with minimal harm. This holistic perspective, which integrates children's rights with psychological resilience, provides an indispensable foundation for building a healthy social structure following divorce.